

Етико-естетичні засади творчості Володимира Івасюка

Мистецька освіта слугує гуманізації, гуманітаризації, естетизації навчально-виховного процесу, є надзвичайно дієвим чинником формування етносвідомості, національної ідентичності, громадянської культури особистості. Вона містить структурно і змістовно достатньо широкий спектр впливу на індивідуальну та суспільну компетентність і свідомість – від масової просвітницько-художньої творчості, загальнонавчального мистецького виховання до високопрофесійної освітньої діяльності, поєднуючи академічні школи і народно-творчу культуру.

Безперечно, на мистецьку освіту, зокрема музичну, значний вплив мають сучасні загальноєвропейські музично-освітні події, стан внутрішнього соціокультурного, інформаційного клімату. Такий стан, система взаємозв'язків були і є характерними для всіх періодів суспільно-культурного розвитку. Одна з найпомітніших постатей українського музичного мистецтва, спадкоємець і наступник М. Лисенка С. Людкевич є блискучим прикладом творчості, новаторства в музичній, педагогічній освіті, що формувалися на ідеях І. Франка і Т. Шевченка, європейської етично-філософської та художньо-естетичної культури щодо функцій митця в соціумі, суспільного призначення мистецтва.

Позиція митця-просвітителя трактувалася С. Людкевичем досить широко, в органічній єдності національного і європейського, а навіть вище – універсального, вселюдського [6, с. 252]. Ця важлива тенденція стосовно гармонії самобутності національного мистецтва, значущості його традицій і взаємодії української та європейської музичних культур характеризує творчість багатьох видатних вітчизняних митців. Надзвичайно талановито в теоретично-практичному вимірі зумів окреслити цю вартісну рису національних композиторів, музикантів диригент Буковинського ансамблю

пісні і танцю, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка, науковець-педагог А. Кушніренко. Йому вдалося повернути до життя неоціненну спадщину духовної музики, забуті геніальні твори Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, Д. Січинського, М. Вербицького, О. Нижанківського, Т. Топольницького, С. Воробкевича... Започаткувавши вперше в Україні музичну кафедру на педагогічному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, він впроваджував у зміст музичної освіти традиції видатних українських митців: М. Леонтовича, М. Колесси, С. Людкевича, П. Козицького, Б. Лятошинського, А. Кос-Анатольського, А. Солтиса, М. Антківа та ін. Свято сповідуючи принципи народності, ним створені віртуозні обробки українських народних пісень, романсів, інструментальних творів, кантат, зокрема, «Молюсь за тебе Україно», що може бути епіграфом до його життя і творчості [8, с. 86-87].

Надзвичайно вартісним було те, що особливо відповідально й морально А. Кушніренко ставився до творчого скарбу славетного сучасника **Володимира Івасюка**. Без нього не обходилися вечори, фестивалі Івасюкової пісенної легенди. А тому ця тема мистецького і громадянського злету видатного Українця заслуговує на особливу пошану у вимірах мистецької освіти. Необхідно зауважити, що цей факт сутнісно засвідчує про найважливішу основу національної музичної творчості й мистецької освіти, яка була надійним фундаментом для сподвижників і будителів української культури, – народний мелос, творчість, фольклор, традиції. І це характеризувало людське і професійне єство корифеїв – М. Лисенка, якого називали «сонцем української музики», М. Колессу, який у 25 років у Празькій філармонії презентував свою знамениту «Українську сюїту», витворену на основі традиційної народної культури, Д. Гнатюка, поета-пісняра М. Ткача, Н. Яремчука, В. Івасюка та багатьох інших.

Проблемі аналізу напрямів композиторсько-виконавської творчості В. Івасюка присвячено значна кількість досліджень, розвідок, вступних статей до збірників його творів (Т. Марусик, Т. Кириловська, В. Марищак, О. Костюк, І. Лепша, П. Нечаєва, Т. Унгурян, Б. Стельмах, І. Філіпенко та ін.). Безперечно, у кожного з авторів наявне власне чуттєве чи наукове сприйняття музичних горизонтів В. Івасюка, що характеризує його талант, людяність і незгасну жагу любові до рідного краю, України. Варто зауважити, що і нині ми не подолали меж усвідомлення значущості творчого потенціалу і художніх можливостей В. Івасюка для розвитку сучасної музики, естетизації і гуманізації сьогоденного музичного простору, удосконалення мистецької освіти, його внеску у національно-мистецьке відродження України. Тому **метою статті** є дослідження внеску В. Івасюка у розвиток української музичної культури сучасності у контексті використання фольклорної пісенності, стилістичної естетизації, гуманістичних та духовних засад української культури.

Безперечно, у кожного з нас власне, лише йому подароване чуттєве сприйняття музичних горизонтів В. Івасюка, що характеризує його талант, людяність і незгасну жагу любові до рідного краю, України. Варто зауважити, що і нині ми не подолали меж усвідомлення значущості творчого потенціалу і художніх можливостей В. Івасюка для розвитку сучасної музики, естетизації і гуманізації сьогоденного музичного простору, удосконалення мистецької освіти. Справді, його концептуально-змістовний, філософсько-культурологічний, народно-поетичний рівні, мовні, художні, природовідповідні форми його пісенного Ренесансу були настільки складними, вишуканими, наскільки доступними, романтичними, популярними й сучасними. Проте заслуговує на увагу дуже вартісна якість творчого доробку – опертя на першоджерела народної музики, красу Природи і Людини. Доречним у цьому є аналіз плідної співпраці В. Івасюка з відомим поетом і громадським діячем Р. Братунем. Дуже чутливо Володимир реагував на поезію, в якій творилося почуття любові, дружби, братерського

тепла і жертвовності. Згадаймо його музику на вірш Р. Братуня «Зустрічайте мене».

Зустрічайте мене, я – ваш брат,
Зустрічайте мене, я – ваш друг,
З вами всім я ділитися рад,
Спільний лан оре наш плуг...

Я іду від людей до людей,
Від народу я іду до народу
І несучу почуття молоде,
Оповите у сонячну вроду
Зустрічайте мене, я – ваш син... [9, с. 229].

Він писав сам, був натхненний у пошуках слова, в якому «справжній укладено зміст», лине благоговіння, найбільша повага, безмежна любов до отчого незабутнього дому і світла у маминім вікні, до «весни, коли пісня бринітиме далі» і «мости до щастя не паляться», і «роки не гасять почуття». У його піснях по-особливому, шляхетно і стильно передається гармонія природи і людського почуття захоплення красою, нежданого і жданого тривожного кохання, травневого цвіту і серпневих зорепадів, не скошених трав і серпанку перших снігів. Але, здавалося, В. Івасюка найбільше полонила краса людських взаємин. Недарма кращі свої пісенні твори він писав саме з тими митцями, які були суголосні з його внутрішнім духовним світом, стильовими пріоритетами і новаціями композиційних утворень, громадянською позицією. Саме таким творчим побратимом став у «львівський» період Р. Братунь, з яким написано біля 30 пісень : «Ватра», «А ти подумай», «Юнацька балада», «Зелений дзвін», «День з тобою», «Незване моє кохання», «Перший сніг», «Роки вже відшуміли», «В тебе тільки ранне літо», «Білий серпанок», «Вернись із спогадів», «Передвістя», «Пісня про тебе», «Вогні Львова», «Зустрічайте мене», «Балада про отчий дім», «Батьківська балада», «Зимова казка», «Літо пізніх жоржин» [9, с. 214-234].

Молодий композитор сповна розпізнав особливий поетичний талант свого старшого друга, його тонку музичну чутливість, ліризм і романтизм сприйняття прекрасного, симпатію взаємин, позбавлених фальші. На цьому

ґрунті сильних і красивих сторін людських якостей формувалася дружба, творча співпраця з багатьма митцями – композиторами, поетами, музикантами, співаками, художниками, педагогами. Не будучи класичним навчителем, педагогом він разом з тим добре усвідомлював, вибудовуючи власні поведінкові норми, що становлення Майстра, Художника, розвиток індивідуальності – велика таїна і складна наука професійної майстерності.

Володіючи унікальним талантом відчувати і творити високе мистецтво, у його стосунках із друзями, партнерами по творчому ремеслу ніколи не проявлялися ні в помислах, ні в діях авторитарні, менторські задатки. «Володимир Івасюк, – писала народна артистка України С. Ротару, – був позбавлений пихи, зарозумілості, заздрощів, до нього часто зверталися за допомогою музиканти, молоді композитори й поети, і він завжди відгукувався на їхні прохання. Я не чула жодного разу, щоб він неприхильно висловився про своїх побратимів по мистецтву. В його грудях жила тільки пісня» [3, с. 33],

Люблячи пісню, працюючи до самозабуття, він весь час пам'ятав свій край, свій рід, славу земляків. Часто з гордістю зазначав, що виростав у тому саду у Кіцмані, на Буковині, де свого часу зростав видатний композитор, поет, драматург Сидір Воробкевич. Його побратим по праці і земляк Назарій Яремчук так характеризував Володимира в одній із канадських газет: «Володимир Івасюк – співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони поставали живими героями, мріями, співпереживали і сумували разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі!!...» Далі Назарій зазначив, що Володимир жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник і Людина [3, с. 38]. Не дивно, що міцні дружні й творчі стосунки зв'язували його з видатними майстрами української культури – Д. Гнатюком, С. Ротару, Н. Яремчуком, В. Зінкевичем, І. Білозіром, Ю. Рибчинським, Р. Братунем, Л. Дутківським, С. Пушком та ін. Кажуть, що митець дуже відповідально ставився як до дружби, так і до свого

таланту. Часто його охоплювала глибока філософія роздумів стосовно власних творів. Він був наділений яскравим поетичним даром, а тому ніколи не ставився збайдужіло як до естетичних цінностей, так і до громадянського, національного звучання пісенно-музичних доробків. Світ бачився йому крізь призму української культури, народності, сучасних музичних стилізацій, природної пісенної стихії, а тому такою неповторною, ліричною, по-філософському глибокою, водночас стильною і популярною була творчість молодого композитора. Володимир прагнув, щоб вічна краса Природи, Людини, Любові торкалася найпотаємніших струн людського духу. У свій час видатний музичний і літературний талант Європи Р. Шуман, аналізуючи музику Берліоза, писав, що чим гостріше музикант бачить світ, тим сильніше його твори впливатимуть на нас..., але головне полягає в тому, щоб в музиці була присутня духовність [5, с. 367]. Пісенна творчість В. Івасюка, пізніше в 1989 р. фестиваль «Червона рута» в Чернівцях розбудили витолочений і приспаний дух українства, піднесли людську й національну гідність народу, заклали підмурівок у творення державності. Безперечно, був здійснений справжній ренесанс, відродження національної молодіжної музики, яка несла в собі значущі загальнолюдські, універсальні цінності. У ній закладалися духовно-ідеальні, національно-ментальні, етичні й естетичні категорії, що значно збагатили зміст художньої, зокрема музичної освіти.

На тлі достатньо руйнівних процесів духовного світу людини з боку «форматної» музичної мас-культури філософія пісенної творчості В. Івасюка якісно виокремлюється ідея морально-етичного, естетичного, громадянського поклику мистецтва. Створений унікальним талантом ландшафт В. Івасюка продовжує творити прямо й опосередковано, стихійно й організовано значний виховний вплив на суспільну культуру, духовність особистості. Адже на відміну від переважної більшості сучасних пісенних «шедеврів» з кільком нотами і двома-трьома словами, в яких відсутня мелодія, поезія, естетика голосу, В.Івасюк, співпрацюючи з неповторними, креативними особистостями, справді, створив до цього часу невідомий і

непізнаний пласт унікальності пісні. Очевидно, логічно причину цього феноменального мистецького явища відшукувати в знаку Всевишнього, в дарах природи і генетики. Але, напевно, є також більш приземлені, реальні, водночас духовно високі чинники, які обумовили народження нового образу національної пісні і музики. Такими цінностями для молодого митця і його творчих соратників були : одержимість і жертівність. Саме ці дві якісні риси найчастіше визначають (не лише в мистецтві), яким шляхом йтиме особистість, щоб стати не реципієнтом, споживачем, а творцем, надбання й доробки якого формуватимуть духовне, естетичне, громадянське піднесення особистості й суспільства.

Сьогодні, коли виникають намагання переорієнтувати педагогічний ідеал на гуманістичну спрямованість мистецької освіти, що об'єднає соціальні суспільні завдання з індивідуальним конструюванням людини для самої себе, враховуючи сповна її інтереси, мотивацію, здібності, захоплення, дуже важливо пізнавати, сприймати, впроваджувати гуманістичні ідеї Івасюкової спадщини. Вона достатньо гармонійно накладається на сучасну особистісно орієнтовану парадигму освіти. Митець, його творчість, життєвий шлях актуалізує ряд змістовно значущих ціннісних орієнтирів і пріоритетів освітнього процесу, системи національного виховання. По-перше, слід окреслити важливість підходів щодо максимального розкриття потенціалу кожної людини, її саморозвитку, самовизначення, самореалізації, безперервного самоудосконалення, що було притаманно особистості В. Івасюка. По-друге, саме йому, як і його славному землякові Івану Миколайчуку, вдалося значно розширити горизонти дії і впливів мистецької сфери, вийшовши далеко за межі функціонально-естетичного призначення, формуючи передусім для українства, нові національні, соціокультурні ідеали. По-третє, світоглядні установки В. Івасюка є дуже вартісними для удосконалення змісту музично-педагогічної освіти, підготовки якісно нового, професійно компетентного вчителя, який вихований, навчений і спрямований гуманістично, духовно, морально, народно-патріотично. Бо без цього є

немислимою професійна компетентність, професійна готовність педагога. По-четверте, втілення ідей, творчих надбань талановитого митця зумовлюються також сучасними, часто суперечливими, культуро-творчими процесами в Україні, потребами удосконалення змісту мистецької освіти. Адже в Концепції загальної мистецької освіти, яка вже ось майже десять років спрямована на реалізацію стратегічних завдань освіти, визначено важливість виховання молоді на багатовікових вітчизняних традиціях, загальнолюдських демократичних цінностях, на етнонаціональній специфіці, яка є ефективним засобом виховання як естетичної культури, так і патріотичних почуттів, громадянської позиції особистості, охоплюючи всі компоненти художньо-естетичного досвіду особистості – свідомість та діяльність, світорозуміння й світовідчуття [7].

Композиторська, пісенна творчість Володимира Івасюка, їхня співвіднесеність із національними, європейськими освітніми цінностями посилюють розуміння в оцінках і підходах до компетенції і компетентності, метою якої є привнесення в культурно-освітнє і суспільні процеси пріоритету особистісного смислу. Для професійної компетентності музичного педагога він залишається взірцем для вивчення і наслідування як особистості в духовному і функціональному вимірах. Адже В. Івасюк володів тими типами компетентностей, які є надважливими для вчителів музичного мистецтва. Володимир Івасюк прекрасно співав, акомпонував, грав на різних музичних інструментах, що особливо яскраво окреслювало його музикальність, плідно співпрацював, взаємодіяв з іншими митцями як міжособистісний тип, водночас був глибоко внутрішньо особистісний, оскільки був завжди занурений у власні почуття, морально-етичні й естетичні переживання.

Підтвердженням зазначеного вище є прижиттєве видання «Володимир Івасюк. Пісні.» (українською і російською мовами) у видавництві «Музична Україна», 1977 року [2]. Творчі контакти і праця з відомими поетами Д. Павличком, Ю. Рибчинським, Р. Братунем, Б. Стельмахом, Б. Гурою, В. Марсюком продукували прекрасну музичну й пісенну лірику: «Далина»,

«Кленовий вогонь», «Пісня про тебе», «Тільки раз цвіте любов», «Запроси мене у сни», «Балада про мальви», «Балада про дві скрипки» тощо, зробивши 27-річного митця знаковою постаттю української культури. Нині, коли сучасна мистецька освіта в теорії і практиці опирається на компетентнісно-орієнтований підхід, акцентуючи увагу на ключових компетенціях, було б принагідно згадати мудрість, що під сонцем немає нічого нового. Бо й справді, якщо до них відносити загальнокультурні, комунікативні, пізнавальні, ціннісно-сміслові, особистісно-самовдосконалюючі компетенції, то в повній мірі Володимир Івасюк ними володів. А його спеціальні здібності (музикальність, артистичність, композиційність, співучість) можуть слугувати не тільки добрим прикладом для наслідування і формування професійної компетентності майбутніх і працюючих педагогів, але й методологічними установками для розвитку творчої особистості. Хоча очевидно, що перераховані окремі загальні ознаки компетентності, які базуються на природному таланті, знаннях, вміннях у мистецькій галузі лише тоді трансформуються в оптимальні творчі результати, досягнення, коли опиратимуться на ціннісні пріоритети особистості, її самосвідомість, національну гідність, особливості культурно-історичної ментальності. Необхідно відзначити, що особистість В. Івасюка, його культурне сподвижництво у цьому контексті заслуговують найбільшої уваги, адже саме опанування ним на найвищому рівні особистісних загальнокультурних і художньо-естетичних; соціальних, комунікативних та соціально-практичних здатностей підтверджує можливість реалізації педагогічно-мистецької моделі, побудованій на методологічній, професійній, громадянській, соціально-психологічній, комунікативній компетентностях.

Особистість В. Івасюка є свідченням становлення культури особистості, коли внутрішня мотивація, самоорганізація, саморозвиток відбувається за умов домінування принципів інтегративності теоретичних, спеціальних музичних й гуманітарних знань, коли музично-пісенна, літературно-історична компетентність об'єднала в собі особистісний,

музично-діяльнісний, когнітивний, комунікативно-творчий, суспільний і національний аспекти професійного таланту. Митець, про якого ми ще так мало знаємо, справді, є дуже неординарною, цікавою постаттю і для мистецьких кіл, і для педагогіки, і в цілому для суспільства. Він не лише за загальним сприйняттям автор безсмертної «Червоної рути» чи «Водограю», але за короткий час свого молодого життя зумів написати 107 пісень, 53 інструментальних твори, музику до двох спектаклів, прекрасно грав на фортепіано, скрипці, віолончелі, гітарі, писав вірші, захоплювався живописом, фотографією, кінозйомками, був талановитим організатором (у п'ятнадцять років (1964 р.) створив у рідному Кіцмані ансамбль «Буковинка»).

Родинне, народне, національне, громадянську, загальнолюдське, природно торкалися найрізноманітніших струн його чутливо-тонкої психоемоційної душі, а глибоке розуміння специфіки фольклору, народної творчості, поезії і класичного мистецтва витворили його неперевершений художньо-естетичний смак і громадянське сумління. Якщо здійснювати художньо-педагогічний аналіз життя і творчих надбань Володимира Івасюка, то приходять усвідомлення того, що значущість цього «українського феномену» 60 – 70 рр. минулого століття виходить далеко за межі мистецької сфери. Він несе в собі загальносуспільний потенціал впливу на націю, культуру, особливо на молоде покоління, яке мусить виробляти здатність відчувати і любити, розуміти й належно оцінювати мистецтво, вчителя, поважати і творити художні цінності, засвоювати досвід власного народу і сприймати загальнолюдський смисл етичних і естетичних творінь. Неперехідною цінністю Івасюкової життєтворчості було те, що вона вимощена увагою до святинь української культури, до глибоких, багатобарвних народних поглядів на красу людських взаємин, природи, світу.

Зримо й опосередковано його мистецький і громадянський поступ супроводжувала народна педагогіка, свято оберігаючи традиції роду і народу,

шануючи Батька і Матір. Родина формувала красу і гуманізм людських вчинків, моральність ідеалів, почуття особистої й національної гідності, мотивацію творчого злету. Напередодні Незалежності України, в 1991 році, в Ужгороді вийшла поетична збірка «Елегії для сина» батька В. Івасюка – Михайла Григоровича – відомого письменника, педагога, громадського діяча. У цій відвертій сповіді, авторському монолозі Михайло Івасюк написав:

Бери очі й мої,
Щоб видніше було,
Бери слово й моє,
Щоб ясніше було.

Бери й кроки мої,
Коли йдеш уперед.
Бери мрію й мою,
Коли мрієш про злет [4, с .2].

Саме така зріла філософія родинної гуманістичної педагогіки допомагає нам, сучасникам, наблизитися до розуміння Володимира Івасюка – композитора, поета, людини.

Література:

1. «Ваш люблячий син і брат Володя». Володимир Івасюк в листах // Буковинський журнал. – 1999. – №1. – С. 67-69.
2. Івасюк В. Пісні. – К.: «Музична Україна», 1977. – 44 с.
3. Івасюк В. Відлуння твоїх кроків... / Упор. Г. Івасюк, О. Івасюк, Л. Криса. – Львів: Вид. дім «УкрПол», 2011. – 240 с.
4. Івасюк М.Г. Елегії для сина: Поезії / М.Г. Івасюк. – Ужгород: Карпати, 1991. – 124 с.
5. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли: в 5 тт. – М.: Изд. Искусство, 1967. – Т.3. – С.364-369.
6. Кияновська Л.О. Галицька музична культура ХІХ – ХХ ст.: навч. посіб. / Л.О. Кияновська. – Чернівці: Книги –ХХІ, 2007. – 424 с.

7. Концепція загальної мистецької освіти. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ipro.if.ua/premety/mystetstvo/index.php?r=site/stattya&id=315>. – Мова укр. – Загол. з екрану.
8. Мистецькі обрії Андрія Кушніренка. Музичне краєзнавство Буковини: Хрестоматія. Вип. 2. / Укл.: О.В.Залуцький. – Чернівці: Рута, 2003. – 112 с.
9. Ростислав Братунь. Глибини часу не міліють. Вибране / Упор. Н. Колісниченко-Братунь. – Львів: Світ, 2012. – 280 с.